

նոյն նպատակով, Այս պատճառաւ ներկայիս կը հարկադրուիմ հարցնել աւելի ներհուն և հեղինակաւոր անձնաւորութիւններու, թէ ի՞նչ անպատեհութիւն կայ որ այդ Ձ տառը փոխանակ գէջ ու լայնափոր մարդու մը պէս, մեր նեղ ու անձուկ համրուն վրայ ուղղահայեաց կերպով ծալապատիկ նստեցնելու, եթէ զայն քիչ մ'ալ հորիզոնական կերպով (3) կանգնեցնելու փորձ մ'ընենք, գոնէ մատենագրական գրքերու, պարբերաթերթերու և օրաթերթերու համար. չէ՞ մի որ ամենէն փափկակեաց և ամենէն զօրաւոր մարդն անգամ յաճախ ծուկու, կընու և ինք իր վրայ ամփոփուելու պէտքը կը զգայ, երբ նեղ դռնէ կամ անցքէ մը ներս մտնելու կը հարկադրուի, և մանաւանդ երբ մեր հաւրաններն և ուրիշներ՝ արդիական պահանջներու գոհացում տալու համար մինչև իսկ իրենց տառերը հիմնովին փոխել և լատին տառերը իւրացնելէ չեն խուսափիր. բաց առկէ՝ եթէ այս անձնաս փոփոխութիւնն ընդունելով՝ աւելցնենք նաև մի միայն սոյն երեք փակագիրները,

ԹԵ Բ, ԹԻՐ Դ և ՈՒ Ղ

կը յուսամ թէ առանց նոյն իսկ ընթերցման կամ ընթերցողին ո՛ր և է դժուարութիւն պատճառելու, օ՞ր 30 օգտուինք անորմէ, և երբ մեր նախապէս յիշած Տէտէեան պայմաններն ալ գործադրենք՝ ապահովաբար օ՞ր 50 պիտի բարձրանայ այն, և տպագրութեան ծախսը զուամբը, որ այսօր մանաւանդ ահաբեկող երևոյթ մ'առնել սկսած է, կ'ստվը միայն պիտի բաւականանայ, ինչ որ գրականութեամբ զբաղողներու և հեղինակաւոր ձեռնհաս վարպետներու ուշադրութեան յանձնելէ չեմ խուսափիր բնաւ:

ՅՈՎՀ. Ս. ԱՐԻԿԵՍԸ

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ԵՐԱԺՇՏԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երաժշտութիւնը այնքան քաղցր, հրապուրիչ և բնական է, որ ոչ միայն բանաւոր մարդս՝ այլ և անբան անասուններն իսկ կը կախարդէ: Ամէն ոք գիտէ՝ ծիւնն երաժշտութենէ զգացուիլն. զիտէ նաեւ պատեհաբար մէջ անով իւնդալառուած խորխոր յարձակումները. ճանապարհորդ գրաստին — մանաւանդ ուղտին — երաժշտական յոժովներով զարդարուիլն, որպէս զի անապատի երկնք և միապաղաղ ճամբորդութեան դառնութիւնը անոնցմով քաղցրացնէ. նոյնպէս թովիչներու սրինգով և կամ այլ երաժշտական գործիքով օժերը դիւթելն, կապկի և արջի պարելն և այլն ևն. Այս ամէնը արդէն հնուց ի վեր ծանօթ էր մարդկութեան:

Այժմ քնազէտները աւելի եւս հետախուզելով կենդանիներու առ երաժշտութիւն ունեցած այս բնատուր բերումը, ոչ միայն մեծահասակ անասնոց՝ այլ և փոքրերուն և մինչև իսկ միջատներու մէջ կը նշմարեն այս բնազդը: Մեծերուն մէջ ծին՝ ոչ միայն երաժշտութիւնը կ'ախորժի՝ այլ և գործիքով տրուած նշաններն իսկ կը հասկնայ. ասոր փորձը կատարեց զաղղիացի անասնաբոյժ մը. անգամ մը արոտ մտնելով, ուր 15ի չափ ձիեր կային, սրինգով ու ջութակով փորձեց, և տեսաւ որ կտրուկ և անկապ ձայները ոչ մէկ ազդեցութիւն կ'ընէին անոնց վրայ. իսկնչ քաղցր մեղեդի մը հնչեցնելուն՝ իսկոյն ձիերը իրեն դառնալով սկսան ուշադրութեամբ դիտել զինքը: Փորքազոյն անասուններու մէջ, կ'ըսուի թէ այն խարաղ-նազգեաց ճգնաւորիկն ալ, — Ողբին — երաժշտութիւն լսելուն, պահ մը մոռնալով իւր խտտաբեր կեանքը, իսկոյն կը սկսի պարել: Երկու աքլորիկներ, կը պատմէ մէկը, գետինը արպտուելու միջոց՝ սրինգի ձայն մը լսելով իսկոյն թողուցին իրենց կարեւոր գործը, և սկսան կամաց կամաց դէպի այն դուռը մօտենալ՝ ուսկից ձայնը կու գար:

Իսկ Fétis՝ մոդէզի մը մասին զարմա-
նալի բան մը կը պատմէ.

« Երբ Մոզարի, կ'ըսէ, «Adagio in fa» և «Quartetto in do» լսէր, իսկոյն իւր ծակէն դուրս կ'ելլէր մտիկ ընելու համար, և իւր բոյնը չէր դառնար՝ մինչև որ երաժշտութիւնը չվերջանար: Ուրիշ մ'ալ երբ անտառի մը մէջ սրտա-
զրու մեղեդի մը կ'երգէր՝ ինքզինքը պա-
շարուած տեսաւ բազմաթիւ մոդէզիկներէն, որ իրենց վառվառն աչքերով զինքը կը դիտէին, և այնքան կախարդուած ուշա-
դըռութեամբ մտիկ կ'ընէին՝ որ և ոչ անոր շարժումներէն կը վախէին»:

Միջատներու մէջ ալ յատուկ յիշատա-
կութեան արժանի է, մեր պատուհաններու ժանեակն հիւսող անկոչ հիւրը՝ մամուկը: Gretryի մամուկը, ամէն անգամ որ դաշ-
նամուրի ծայնը լսէր՝ իւր ծակէն ելլելով գործիքին վրայ կը կենար մտիկ ընելու համար: Երաժշտասէր տիկին մ'ալ կը պատմէ, թէ ամէն անգամ քնար զարնելուն՝ սարդ մը իւր թիւով վերէն վար կախուած միշտ իրեն կը հետէր, սենեկին ո'ր կողմն ալ դիմէր գործիքը հնչեցնելու:

Ուրիշ արտաբայ կարգի երաժշտասէր սարդ մ'ալ յիշատակուած է Micheletէն, որ ջութակահար որբուկի մը միակ սերտ բարեկամն ըլլալով՝ սովոր էր տղուն բազ-
կին վրայ հանգչիլ ամէն անգամ՝ որ նա իւր գործիքն հնչեցնէր:

Չանց կ'ընենք խօսիլ Թոչուններու ե-
րաժշտասիրութեան վրայ, ինչ որ արդէն ամենուն ծանօթ է. ասոր փորձն առնելու համար՝ բաւ է Թոչունի մ'առջև երաժշ-
տական գործի մը հնչեցնել և անոր գոհու-
նակութեան ու սքանչացման շարժումները դիտել:

Քաւական համարինք հոս յիշել միայն իբր օրինակ Պրօֆ. Franz Leharի դեղ-
ձանիկը, որ «երբ դաշնամուրի ախորժելի և զգայուն կտոր մը լսէ, կ'ըսէ նա, ոչ միայն հանդարտ և ուշադիր կը կհնայ՝ այլ և կը ջանայ սուտ ծայնով նոյնը ձևացնել. ընդհակառակն անախորժ կտոր մը լսելուն սուր ճիշդութիւն չհասնելու նշաններ կու տայ»:

Երաժշտութեան՝ այսպիսի այլազան կեն-
դանեաց վրայ ունեցած մոզրչ ազդեցու-
թեանէն կրնանք մակարեւել, թէ նաև միւս կենդանիներու վրան ալ քիչ շատ նոյն ազդեցութիւնը պիտի ընէ, բնական է ըստ իւրաքանչիւրին հասողութեան և կարո-
ղութեան: Զարմանալի չէ սակայն, որ ինչպէս մարդոց մէջ, այսպէս նաև աւելի իրաւամ' կենդանեաց մէջ միշտ պիտի գտնուին որ երաժշտութենէ չզգացուին. կենդանեաց մէջ, քնականաբար, երիտա-
սարդները աւելի զգայուն կ'երևին՝ քան ծերագոյնները, ինչպէս որ փորձով ձեռնու-
վրայ տեսնուած է:

Հ. Ս. ՖԵՐԱՆԿԱՆ

ՓԻԼԻՊՊԵՍՆ ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ

ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐԷՆ

▽

1 — Գիշերը կու գան՝ առանց կանչուելու, ցորեկը կ'անհետանան՝ առանց զողոցուելու:

2 — Վէր կու գայ՝ կը մեկնիք. վար կ'եր-
թայ՝ կը կենանք:

3 — Կռա մը նրբին՝ լոկ մէկ տերեւով:

4 — Տեսայ երկու նաւակներ, որոնց մէջ կար
մէկ անձ միայն:

5 — «Հոս, հոս» կ'ըսէ՝ բայց բերան չունի:

6 — Շ գիրը Օ կը դառնայ, Օ գիրը Շ կը
դառնայ:

7 — Երբ ձեռքի մէջ բռնես՝ կը քալէ, երբ
ինքնիւրեն թողուս՝ կը դադրի:

8 — Գոցը՝ գաւազան մ'է, բացը՝ վրան:

9 — Երբ նստած է՝ բարձր է, երբ կանգուն
էցած:

10 — Երկու իշխանուհիներ կան, որոնք կը
բնակին լեռան մը երկու հակընդդէմ կողմերը:
Երբ մին լայ՝ կու լայ նաև միւսը:

11 — Թէ որ կտրէ՞ իսկոյն կը բժշկուի: